

Att stödja delaktighet och vilja inom LSS-området

Pär Alexandersson
Anders Bergh

2019-11-12

Två kunskapsstöd

”Vägar till ökad delaktighet”

”Metodstöd – att stödja personer med nedsatt beslutsförmåga att uttrycka sin vilja”

Brödtext Arial 20 pkt

Betoning på ökad delaktighet och självbestämmande

1981 Slutbetänkande – Omsorgskommittén

1982 Socialtjänstlagen

1992 Ädelreformen

1993 LSS

1995 Psykiatrireformen

2013 Regeringen säger nej till tvångslagstiftning inom demensomsorgen

**Det allmänna ska verka för att alla människor
ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i
samhället**

(1 kap. 2 § regeringsformen)

Ur de allmänna principerna i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning:

- Individuellt självbestämmande, innefattande frihet att göra egna val samt enskilda personers oberoende**
- Fullständigt och faktiskt deltagande och inkludering i samhället**

Vägar till ökad delaktighet

Att bli lyssnad till
och att det jag
säger har betydelse

Att få komma
med förslag

Att vara med

Att alla ges
möjlighet

Att alla hjälps
åt

När man inte får vara
delaktig får man inget
förtroende för andra

Att få vara med och
bestämna över det
som gäller en själv

När andra inte
lyssnar slutar man
själv att lyssna

Att känna sig uppskattad

Att känna sig hjälpsam, modig och glad

Delaktighet är en känsla och väcker känslor

Att känna sig viktig

Det är roligt att vara delaktig

Att få gott självförtroende och god självkänsla

Att inte känna sig utanför eller osynlig

Att våga prata

Utgångspunkter

Engagemang i en livssituation – ytterst är det bara den enskilde själv som kan bedöma sin delaktighet

Delaktighet i kontakter med socialtjänsten om stöd och service...

...och i samhällslivet genom stöd och service från socialtjänsten

Olika sätt att vara delaktig

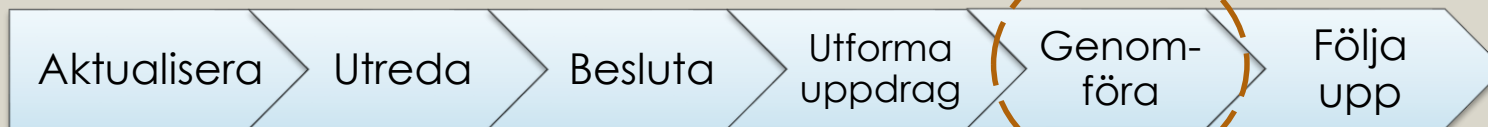
- Bli lyssnad till
- Få stöd i att förstå och att uttrycka sina åsikter och synpunkter
- Få sina åsikter och synpunkter beaktade
- Involveras i beslutsfattande processer
- Dela inflytande och ansvar över beslutsfattande (efter Harry Shier)

Utgå från den enskildes

- tillfälle,
- förmåga och
- vilja till delaktighet

Övergripande uppgifter om information,
arbete, studier och samverkan

Arbete för att säkra och utveckla kvalitet,
inkl brukarinflytande på verksamhetsnivå

Full delaktighet
I samhällslivet

Möjlighet
att leva
som andra

Jämlika
levnadsvillkor

- **Arbeta med en helhetssyn på socialtjänstens uppdrag**
- **Utveckla en organisation som stödjer delaktighet**
- **Använd kunskap om individens funktionstillstånd och stödbehov (kommunikativt och kognitivt stöd, miljöer för trygga möten)**
- **Reflektera kring värden, normer och risker i arbete för delaktighet**

Reflektera kring värden, normer och risker

- Vad menar vi med "delaktighet"?
- Vad gör vi redan hur fungerar det – och kan vi hitta nya sätt att arbeta med delaktighet?
- Vad betyder normer för vad som är "lämpligt"?
- Finns det risker för symbolisk delaktighet?
- Hur stödja förändring utan att ta över?

- **Utforma uppdrag till utförare med och för den enskildes delaktighet**
- **Ge arbetsfrämjande stöd på flera nivåer som kan göra det möjligt för den enskilde att få och behålla ett förvärvsarbete**
- **Ta reda på vilka aktiviteter som är viktiga för individen**

Ta reda på vad som är viktigt för den enskilde

- Hur deltar den enskilde i aktiviteter inom olika livsområden?
- Hur viktiga är dessa aktiviteter för den enskilde?
- Vilket stöd behöver den enskilde för att utföra de viktiga aktiviteterna?

Metoder och arbetssätt

- Begränsad kunskap om enskilda metoder och arbetssätt – ställer stora krav på att verksamheter följer upp systematiskt
- Fråga om etik, nytta och genomförande vid val av metoder och arbetssätt
- Få metoder och arbetssätt för delaktighet i utformning av tjänster

**Att stödja personer med nedsatt
beslutsförmåga att uttrycka sin vilja**

Regeringsuppdrag - Ta fram ett metodstöd för att stödja personer med nedsatt beslutsförmåga att uttrycka sin vilja i samband med erbjudanden av insatser.

Metodstödet ska kunna användas bland vuxna både inom LSS och i äldreomsorgen

Vilja

I juridisk mening får vi aldrig göra något mot den enskildes vilja. Det innebär att personen i samband med att en insats erbjuds ska ge uttryck för ja eller nej till insatsen.

För detta krävs att den enskilde:

- Har relevant information om insatsen
- Kan göra en värdering av insatsen ... samt
- Kommunicerar sin vilja

Grunden för metodstödet

1. Mörkblå områden - Oproblematiska

2 och 3. Ljusblå/vita områden. Här kan de enskildes vilja stödjas. T.ex.:

- Kommunikationsstöd (hjälpmedel, lättläst, bilder, kroppsspråk)
- Anpassa informationen till personens förutsättningar (t.ex. prova insats)

Socialtjänsten ska alltid verka för "Bästa tillgängliga vilja"

”Bästa tillgängliga vilja”

- Utgå alltid från att alla har en vilja
- Viljan kan variera i styrka (kvalitet)
- Ge personen bra förutsättningar (stöd) att uttrycka sin vilja – fånga den
- Ställ dig frågan – är detta bästa tillgängliga vilja
- Vårda viljan – dvs ge personen möjlighet att utveckla sin vilja likaväl som att ändra sin vilja

Vad är det som behöver stödjas?

Den enskilde kan behöva stöd att:

- Kommunlicera
- Förstå information om insatsen och dess innehåll
- Värdera en insats

Hur kan ni komma vidare?

Stöd via tema på
Kunskapsguiden
Under fliken
Funktionshinder

Temat heter:
**Stödja vuxna
personers vilja**

The screenshot shows the website Kunskapsguiden.se. At the top, there is a search bar and a navigation menu with categories: Evidensbaserad praktik, Psykisk ohälsa, Aldre, Missbruk och beroende, Barn och unga, and Webbutbildningar. Below the navigation, there is a main heading 'Att stödja äldre personers vilja' with a sub-heading 'Äldre personers vilja ska vara vägledande för de insatser äldreomsorgen ger. Många äldre personer med behov av omsorg har nedsatt beslutsförmåga och behöver stöd för att uttrycka sin vilja. Därför behöver äldreomsorgen ge detta stöd. Temat ger råd om hur du kan stödja äldre personer att uttrycka sin vilja.' Below the heading, there are several buttons: 'Personens vilja är viktig', 'Mot bästa tillgängliga vilja', 'Konkret stöd', 'Stöd i myndighetsutövning', 'Stöd i utförandet', 'Vilja och välfärdsteknik', 'Regler om samtycke', and 'Regler om ställföreträdare'. There are also two main sections: 'Guide till det webbaserade stödet' and 'Material för introduktion och diskussion'. The 'Guide till det webbaserade stödet' section includes a small image of two people and the text 'Guiden hjälper dig att snabbt få en bild av det webbaserade metodstödet för att stödja äldre personers vilja.' The 'Material för introduktion och diskussion' section includes a small image of two people and the text 'Socialstyrelsen har tagit fram en introduktion till metodstödet med diskussionsfrågor. Materialet kan till exempel användas vid arbetsplatsträffar'. A red stamp with the word 'utkast' is overlaid on the bottom right of the screenshot.

Temat tar upp följande:

- Varför är den enskildes vilja så viktig
- Hur uppnår man "Bästa tillgängliga vilja"
- Konkret stöd
- Stöd i myndighetsutövning
- Stöd i utförandet
- Vilja och välfärdsteknik
- Regler om samtycke och ställföreträdare

The screenshot shows the website KUNSKAPSGUIDEN.SE, which is a resource for professionals in health, care, and social services. The page is titled "Att stödja äldre personers vilja" (Supporting elderly people's will). The main content area is orange and contains a sub-header "Att stödja äldre personers vilja" followed by a paragraph explaining that elderly people's will should be supported, especially for those with reduced decision-making capacity. Below this is a navigation menu with buttons for "Personens vilja är viktig", "Mot bästa tillgängliga vilja", "Konkret stöd", "Stöd i myndighetsutövning", "Stöd i utförandet", "Vilja och välfärdsteknik", "Regler om samtycke", and "Regler om ställföreträdare". The page also features a "Guide till det webbaserade stödet" (Guide to the web-based support) and "Material för introduktion och diskussion" (Material for introduction and discussion). A red stamp with the word "utkast" (draft) is visible in the bottom right corner of the screenshot.

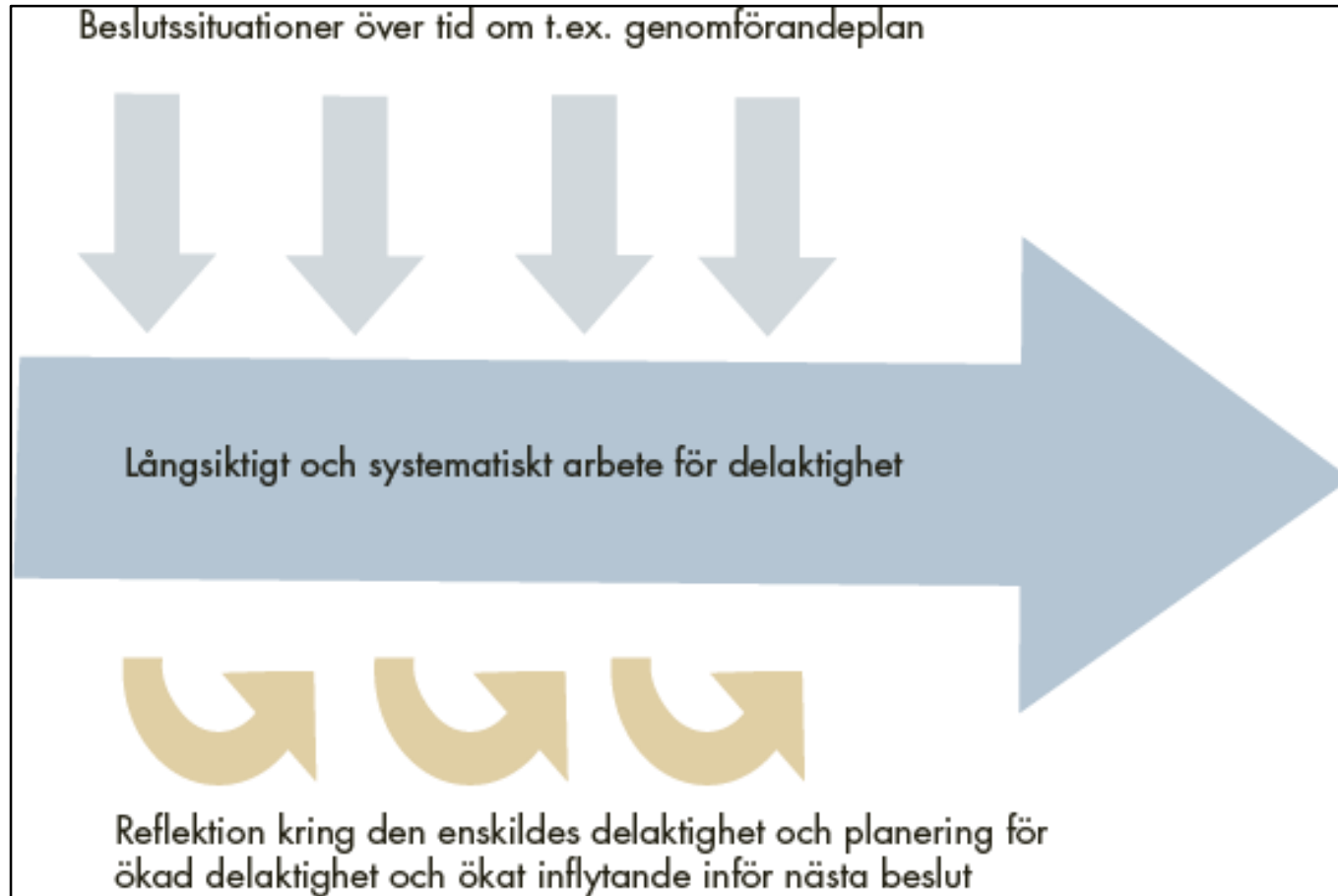
Ett ”Introduktions- och diskussionsmaterial”

**Att stödja vuxna personer med
nedsatt beslutsförmåga att uttrycka
sin vilja**
– Introduktion och diskussion

Processer på kort och lång sikt

Reflektera, diskutera

- Rimliga sätt att tänka och arbeta?
Frågor, invändningar?
- Likheter och skillnader mellan äldreomsorg, LSS och övriga funktionshinderområdet?
- Förhållandet mellan utredning, beslut, uppdrag, utförande och uppföljning?
- Hinder och dilemman: kompetens, resurser, juridik, etik?

Kontakt

Pär Alexanderson

par.alexanderson@socialstyrelsen.se

Anders Bergh

anders.bergh@socialstyrelsen.se

**Mer information finns på:
www.socialstyrelsen.se**